

Nr 219.

Av herr **Sjöblom m. fl.**, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående utredning och förslag i fråga om åtgärder till främjande i vissa avseenden av föreningar med syfte att nedbringa levnadskostnaderna.

Trots de höga priser, vi för närvarande få betala för våra livsmedel, klagas det från jordbrukarhåll över jordbrukets, särskilt ladugårdsskötselns, mindre tillfredsställande avkastning. Under de senaste åren ha jordbrukarna också i viss utsträckning börjat övergiva den intensiva kreaturskötseln och återgå till en mera utsträckt spannmålsodling. Huruvida spannmålsodlingen i längden kan hålla sig ekonomiskt fördelaktigare, är väl ännu icke fullt klart. Däremot torde det vara för alla uppenbart, att skillnaden mellan det pris, konsumenten måste betala, och det producenten erhåller, är orimligt stor. Det är t. ex. icke ovanligt, att konsumenterna i våra större städer få betala ända till 6 à 7 öre mer för en liter mjölk än jordbrukaren kan betinga sig för densamma, fritt levererad på förbrukningsortens station eller kaj. Och liknande är förhållandet även med andra livsmedel, beträffande vilka man icke, såsom i fråga om mjölken, kan åberopa deras ömtalighet vid transport och lagring.

Denna oskäligen fördyring av varorna under deras väg från producent till konsument ligger ingalunda i sakens natur, utan beror på den rad av överflödiga mellanhänder, som med det nuvarande systemet för varuförmedlingen trängt sig in mellan varornas tillverkare och förbrukare, eller på en oekonomisk ordning för utförsäljningen. Kunde en ändring till det bättre här åstadkommas, skulle det säkert bliva möjligt att med billigare minutpris på livsmedel förena, där så kräves, en högre ersättning åt producenterna för deras arbete.

Den mer direkta förbindelsen mellan producent och konsument, som är behöfelig, torde i våra dagar icke kunna åstadkommas genom något verksammare medel än det fria föreningsväsendet. De ekonomiska föreningarna hava flerstädes i utlandet åstadkommit synnerligen vackra resultat. Sålunda har det, enligt en artikel i Svenska Statsförbundets Tidsskrift (häft. 6, 1912, sid. 257) lyckats för konsumtionsföreningen i Basel att nedbringa den verkliga kostnaden för distributionen av mjölk till $1\frac{1}{2}$ à 2 öre pr liter utöver det pris, lantbrukaren betingar sig. Det kan även här förtjäna omtalas, att en direkt förbindelse är åstadkommen mellan en del svenska andelsmejerier och de *engelska* konsumenterna genom deras stora kooperativa partihandelsförening i England (Co-operative Wholesale Society), som tiden juli 1910—juni 1911 importerade svenska varor för 9,545,000 kronor, till stor del smör från andelsmejerier. En motsvarande förbindelse mellan svenska producenter och konsument saknas tills vidare så gott som fullständigt.

Det ekonomiska föreningsväsendet har emellertid under de senaste åren vunnit en ingalunda obetydlig omfattning här i landet. Enligt Sociala Meddelanden (häft. 8, 1912, sid. 642 och följ.) var hela antalet föreningar, som vunnit registrering från 1 januari 1897, då lagen av den 28 juni 1895 trädde i kraft, till utgången av 1911 ej mindre än 5,896, därav 2,096 jordbrukareföreningar, 1,187 konsumtionsföreningar samt 2,613 andra föreningar. Med hänsyn till mångfalden av de områden den ekonomiska föreningsverksamheten berör, äro de nämnda siffrorna emellertid icke stora och i förhållande till folkmängden är antalet medlemmar rätt obetydligt. Visserligen finnas inga säkra siffror för andra än de i centralorganisationer sammanslutna föreningarna, men det torde dock vara så i allmänhet, att medlemsantalet är alldeles för litet för att giva organisationerna den betydelse för medlemmarna de i motsatt fall kunde göra.

En så viktig gren av Kooperationen som andelsmejerierna saknar så gott som fullständigt den framåt drivande och bärande kraft, som ett centralförbund skulle utgöra. Det högeligen önskvärda samarbete mellan den ekonomiska föreningsverksamhetens olika grenar har, i motsats till vad förhållandet är i våra grannländer, Danmark och Finland, ännu icke kunnat åstadkommas i vårt land. Att så är, beror helt visst på att stor okunnighet angående föreningsverksamhetens organisation och skötsel råder samt på missuppfattningar om dessa föreningars syften. Av denna anledning är det lätt förklarligt, att intimare ekonomisk samverkan ej kommit till stånd mellan människor, som dock skulle ha enbart nytta och glädje av densamma.

Alla, som sysslat med sådan verksamhet, torde ha erfarit, att det ofta vid föreningars bildande saknats personer med förutsättning att kunna åtaga sig och sköta ett styrelse- eller revisorsuppdrag. Själv har jag vid resor i landet kunnat konstatera, att lantbefolkningen insett betydelsen av ekonomisk samverkan, men att obekantskapen med de tämligen enkla formerna för dylika sammanslutningars bildande och skötsel hindrat vederbörande att övergå från önskemål till handling.

På grund av frågans stora innebörd i alla avseenden, icke minst för att motverka den rådande *dyrtiden*, förefaller det vara av behovet påkallat, att statsmakterna ingripa för att stödja och underlätta en så samhällsnyttig rörelse, som den ekonomiska föreningsverksamheten är, då den skötes på ett rätt sätt.

Staten har visserligen i någon mån visat intresse för jordbrukarnas *inköps*-föreningar, men det har ju visat sig, att denna organisationsform icke, så som den bort, kunna fylla de uppgifter, som genom *andra* former hade kunnat uppnås. Endast genom organisationer, som sammanföra producent och konsument i direkt förbindelse med varandra, få dessa den betydelse att de bliva till ömsesidig nytta. För övrigt förtjäna även konsumtionsrörelsen, bostadsföreningsrörelsen o. s. v., i den mån de åsyfta att nedbringa levnadskostnaderna, all välvillig uppmärksamhet från det allmännas sida.

Den ekonomiska föreningsverksamheten är byggd uteslutande på självhjälpens princip. Det kan därför icke gärna ifrågasättas, att staten skulle ekonomiskt understödja densamma, såsom skett med t. ex. sjukkasserörelsen. Däremot är det, enligt min mening, endast en enkel gärd av rättvisa, att staten bereder tillfälle för sådan rörelses målsmän och funktionärer att vinna den insikt, som kräves för rörelsens utveckling.

I Tyskland och en del andra länder givas, ifall jag är riktigt underrettad, vid flera universitet och högskolor regelbundet återkommande kurser i den ekonomiska föreningsverksamhetens teori och praktik. Härigenom utbildas lämpliga undervisare i ämnet för de lägre läroanstalter, där många av bondens och arbetarens söner kunna få undervisning. Det skulle säkerligen vara av stor betydelse, om någon eller några yngre vetenskapsmän sattes i tillfälle att genom studier, hemma och i utlandet, förskaffa sig ingående kännedom om de grundsatser, efter vilka en framgångsrik ekonomisk självhjälpsverksamhet bör bedrivas, för att sedan göra sitt vetande fruktbringande genom skriftlig och muntlig undervisning.

Genom dessa eller liknande åtgärder skulle en fastare grundval läggas för det ekonomiska samarbete, som, trots de ogynnsamma förhållanden, under

vilka det bedrivits i vårt land, likväl hunnit uträtta mycket gott. Det synes mig därtill vara alldeles självklart, att ett upplysningsarbete av den art, jag här påvisat, skulle bidra till att höja vårt folks ekonomiska insikter i allmänhet och sålunda komma näringarna, framför allt jordbruket, till godo både direkt och indirekt. Huru upplysningsverksamheten i detalj bör ordnas och vilka utgifter den kan komma att kräva, torde Kungl. Maj:t bäst kunna utreda.

Beträffande vilken myndighet som bör handhava organisationen av upplysningsverksamheten, har jag tänkt dels på jordbruksdepartementet, dels på socialstyrelsen. Den sistnämnda torde väl bäst lämpa sig för en så komplicerad fråga som denna. I varje fall bör naturligtvis det hela ordnas i nära samförstånd med de existerande centralorganisationerna eller en av dessa eventuellt bildad samorganisation, motsvarande »Pellervo» i Finland eller »Andelsudvalget» i Danmark.

Med anledning av vad jag här anfört hemställer jag,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, vilka åtgärder från statens sida böra vidtagas för åstadkommande av en bättre utbildning av ledare och funktionärer i föreningar, vilka ha till syfte att nedbringa levnadskostnaderna, samt för spridande av kunskap om dessa föreningars organisation och betydelse, och till Riksdagen inkomma med förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.

Stockholm den 1 februari 1913.

Per Henning Sjöblom. G. W. Källman. K. A. Borg.
